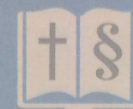

V.
Betű és Lélek
A BŰN
a teológia és jog fókuszában
tanulmánykötet

KERESZTÉNY
JOGAKADÉMIA

BETŰ ÉS LÉLEK

V.

A BŰN-
A TEOLÓGIA ÉS JOG
FÓKUSZÁBAN

PETRE CZ SÁNDOR ALAPÍTVÁNY

2025

Szerzők:

Biki István, Birkás Antal, Kasuba Róbert István, Loránt Judit,
Papp Renáta, Pintér Burus Barbara Eszter, Porga Ábel Márton

Szerkesztő:

Badacsonyi Zoltán

© Szerzők, 2025

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható és
többszörözhető!

A kötetben megjelenő tanulmányok nem minden esetben
tükrözik a Keresztény Jogakadémia véleményét, álláspontját.

ISBN 978-615-6483-11-9

Kiadja a Petrecz Sándor Alapítvány

Felelős kiadó: Badacsonyi Lászlóné

Készült a Premier Nyomdában

A kötet megjelenését támogatta:

TARTALOMJEGYZÉK

Biki István:

Három szakasz-egy elmélet

Keresztény reflexiók az igazságos háború 21. századi
kihívásaira

.....5

Birkás Antal:

A bűn szerepe az állam és a jog kialakulásában Luthernál

..... 27

Kasuba Róbert István:

A gyónási titok és annak gyakorlati szerepe a közigazgatási,
polgári és büntető eljárásokban

.....30

Loránt Judit:

Az ártatlanság védelme a bűn árnyékában

Gyermekek, nemi erkölcs elleni bűncselekmények és a
keresztény jog felelőssége

.....61

Papp Renáta:

A digitális bűnök keresztény és jogi megközelítése a
mesterséges intelligencia korában

.....86

Pintér Burus Barbara Eszter:

A bűn megismerése és az abból való kimenekedés útja

.....128

Porga Ábel Márton:

A bűn mint visszaélés – A bűn visszaélés jellegének
bemutatása a joggal való visszaélés jogintézményének
tükrében

.....148

DR. KASUBA RÓBERT ISTVÁN
(SZTE ÁJK DOKTORI ISKOLA)

A GYÓNÁSI TITOK, ÉS ANNAK GYAKORLATI SZEREPE A KÖZIGAZGATÁSI, POLGÁRI ÉS BÜNTETŐ ELJÁRÁSOKBAN

Bevezetés

A titok át és átszövi az emberi életet. Sokak számára ez a fogalom az izgalmat, a misztériumot jelenti, míg mások számára hivatásbeli kötelezettséget. Orvosok, jogászok, lelkészek, különböző tisztségviselők kötelezettek arra, hogy a tudomásukra jutott információkat titkosan kezeljék, és azt egyes esetektől eltekintve, csak a titok 'gazdájának'⁴⁴ egyértelmű utasítására tárhatják a nyilvánosság elé.

Munkámban elsőként arra keresem a választ, hogy mi is tulajdonképpen a 'titok', hogyan valósul és nyilvánul meg az emberi életben, másodsorban, hogy a titok kezelése a lelkipásztori munka kapcsán milyen szabályokkal jár, különösen is a 'gyónási titok' kapcsán. Majd azt vizsgálom meg, hogy a közigazgatási, polgári és büntető eljárásban, hogyan garantálja a jogalkotó azt, hogy a gyónási titok sértetlen maradjon, illetve, hogy milyen fokú nehézséget okoz ez a jogalkalmazó számára.

Keresztény jogászként fontosnak érzem azt hangsúlyozni ebben a munkámban is, hogy a lelkipásztor és a hívő közötti kapcsolata milyen bensőséges, védett, intim,

⁴⁴ A kifejezés több szakirodalmi említésben is előfordul annak a személynek a jelzésére, aki a titok jogosultja. Ezért alkalmazom magam is a munkámban.

amelyet semmilyen külső erőhatalom nem törhet meg, és az ezzel járó, kapcsolódó titokörzési kötelezettséget nem oldhatja fel.

A titoktartás, mint jogintézmény

Általánosságban a titok olyan tény, szándék, gondolat, amelyről csak egy személy, vagy a személyek nagyon szűk köre tud, és amely információnak a személyek szélesebb köre számára történő tudomására juttatása nem kívánatos.⁴⁵ Más megközelítésben olyan információ, amelyet csak egy, vagy csak néhány személy ismer, és amely információt másoknak tilos átadni.⁴⁶

Ezek a definíciók jól körülírják azt a kérdést, hogy általánosságban mit tekinthetünk a titok kategóriájába tartozó információnak, ám jogi szempontból ez a kérdés egy más irányultságot vesz, bár lényegét tekintve a jog szempontjából is a titok olyan ismeret, amely csak kevesek birtokában van, és ezt az ismeretet etikai, vagy büntetőjogi felelősségre vonás terhe mellett nem oszthatják meg mással, addig amíg erre felhatalmazást nem kapnak.⁴⁷

Jogi szempontból beszélhetünk magántitokról és hivatali titokról, ezen kívül azokról a személyekről, akik hivatásuknál fogva kötelezettek titoktartásra. Ilyen személyek: az ügyvédek, az orvosok, a banki alkalmazottak, az egészségügyi dolgozói munkaviszonyban állók, ideértve azokat is, akiket egészségügyi szolgáltatóhoz fűz

⁴⁵ Vö. BÁRCZI Géza-ORSZÁGH László: *A magyar nyelv értelmező szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1959.

⁴⁶ Vö. *Dictionary Learner's Dictionary* (Fourth Edition). Cambridge University Press, 2007

⁴⁷ Vö. NOLAN, Joesph R.: *Black's Law Dictionary*. St. Paul Minn, West publishing Co., 1990. 1352. p. és IVAMY, Hardy E.R.: *Mozley and Whiteley's Law Dictionary*. London, Butterworths, 1988. 430. p.

munkavégzésre irányuló jogviszony, illetve a gyógyszerészek, a közjegyzők, a pszichológusok, továbbá a katolikus papok, a református és evangélikus lelkészek. E személyek titoktartási kötelezettségét vagy jogszabályok, vagy alacsonyabb rendű szabályok, pl. etikai kódexek írják elő. Néhány hivatásrend tekintetében a titoktartási kötelezettség jogszabályi rendezésre került. Ilyen az ügyvédi titok kérdése, amennyiben minden olyan információ, tény és adat titkosnak minősül, amelyek az ügyvédi tevékenység gyakorlása keretében jutott az ügyvéd tudomására.⁴⁸ Ennek keretében a hatóságok előtti vallomástétel kapcsán, az ügyvédi titokkal kapcsolatos vallomástételt az ügyvédnek meg kell tagadnia, kivéve ha e kötelezettsége alól ügyfelétől felmentést kapott.⁴⁹ Az egészségügyről szóló jogszabály az orvosi titok kérdését a beteg jogosultságaként határozza meg, azaz a beteg joga eldönteni azt, hogy a vele kapcsolatos adatokat, tényeket, egészségügyi és személyes adatokat a beteg ellátásában résztvevők⁵⁰ mely jogosultakkal közöljék.⁵¹ A beteg meghatározhatja, hogy az orvosi titok őrzője kinek adhat felvilágosítást egészségügyi adatairól.⁵² Ugyanez a jogszabály alkalmazandó a gyógyszerészek esetében is. A banktitok tekintetében a vonatkozó jogszabály rendelkezései alapján minden olyan információ, megoldás, adat, amely az ügyfél vagyoni helyzetére, üzleti tevékenységére, gazdálkodására, tulajdonosi, üzleti kapcsolataira vonatkozik, illetve számlája egyenlegére, és a pénzügyi köztétellel kötött

⁴⁸ 2017. évi LXXVIII. törvény az ügyvédi tevékenységről. 9. § (1) bekezdés

⁴⁹ Uo. 9. § (3) bekezdés

⁵⁰ Így e jogszabály rendelkezéseit nem csak az orvosokra, hanem az ellátásban, ápolásban résztvevő összes szereplőre kell értelmezni, így ők is kötelezettek az orvosi titok megtartására.

⁵¹ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 26. § (1) bekezdés

⁵² Uo. 26. § (2) bekezdés

szerződéseire is.⁵³ A banktitok harmadik fél részére történő kiadásának szabályait a jogszabály pontosan meghatározza, de sokkal tágabb körben kezeli, mint az eddig elemzett titkok tekintetében.⁵⁴ Hasonlóképpen az üzleti titok szabályozásának kérdése is tágabb körben történt. „Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó, titkos – egészben, vagy elemeinek összességéként nem közismert vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető –, ennél fogva vagyoni értékkel bíró olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek a titokban tartása érdekében a titok jogosultja az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítja.” – deklarálja a jogszabály.⁵⁵

Jelentős még a közjegyzőket érintő titoktartási kötelezettség abban a tekintetben is, hogy a jogszabály kijelenti, hogy a közjegyzőt, tevékenysége folytatása után is terheli a titoktartási kötelezettség, míg ezt a folyamatosságot, vagy állandóságot az egyéb megemlített jogszabályok nem deklarálják ilyen konkrét módon, bár a titoktartási kötelezettség tekintetében, a titok megtartásának folyamatossága elvárható.⁵⁶ A közjegyző, a közjegyzői titoktartási kötelezettsége alól, csak a törvényben meghatározott ügyek tekintetében nyer felmentést, de a fél, képviselője, vagy jogutódja természetesen felmentést adhat.⁵⁷

Az iméntiekben megemlített hivatásbeli titoktartási kötelezettségek mindegyike megegyezik abban, hogy a titok őrzője és a titok gazdája között olyan alá-fölé rendelt

⁵³ 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról. (1) bekezdés

⁵⁴ Uo. 161. § (1) bekezdés a)-d) pontjai

⁵⁵ 2018. évi LIV. törvény az üzleti titok védelméről. 1. § (1) bekezdés

⁵⁶ 1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről. 9. § (1)-(1a) bekezdés

⁵⁷ Uo. 9. § (2) bekezdés

kapcsolat áll fenn, amelynek keretében a titok őrzőjét a titok gazdája, a titok megosztására, átadására, felfedésére utasíthatja, amennyiben ez a titok gazdája érdekében (időnként ellenében) szükséges lehet. A titok gazdája magánszemély és jogi személy is lehet, illetve bármely eljárásban megvalósulhat a titok megosztása, ide értve a közigazgatás, polgári vagy büntető eljárást is. Így tehát ezekben az esetekben a titoktartási kötelezettség függ a titok gazdájának döntésétől, vagyis nem örökös, hanem időleges jellegű, egy jelentősebb, fontosabb esemény bármikor felülírhatja a titokgazda szándékát, és saját maga, vagy más harmadik fél érdekében felhasználhatja az orvosi, üzleti, vagy ügyvédi titkot is.

A gyónási titok kérdése

Az előzőekben említett titoktartási kötelezettségekkel szemben a 'gyónási titoknak' nevezett titoktartási kötelezettség jelentősen szűkebb mozgásteret biztosít a titok gazdájának, mint az egyéb magán- és hivatali titkok. A gyónási titok is a hivatásbeli titkok körébe tartozik, ám kötelezettjei mindig egyházi személyek. Bár a gyónás mint fogalom elsősorban a katolikus és a keleti egyház terminológiájában bír nagyobb jelentőséggel, de ez tulajdonképpen más módon jelen van a protestáns egyházak liturgikus gondolkozásában is, mint 'lelki beszélgetés' vagy hasonló megjelölésű lelkipásztori tevékenység. Így a gyónási titok kötelezettsége, – ha nem is olyan mértékben mint a katolikus és keleti egyházakhoz tartozó lelkészeket – köti a protestáns lelkészeket is, azaz titoktartási kötelezettséget keletkeztet.

Római Katolikus Egyház

A gyónás a katolikus egyház teológiai tanítása alapján egy olyan kizárólag Isten és a bűnbánatot gyakorló személy közötti intim kapcsolat, amelynek szentségi pecsétjén külső szereplő nem törhet át. A gyónó és a szentséget kiszolgáltató lelkész beszélgetése, az ott elhangzottak az egyház tanítás alapján a 'belső fórumra'⁵⁸ tartoznak, amelyeket nem lehet nyilvánosságra hozni. „A gyónási titok védelme és a bűnöknek az Egyház szolgálata által történő megbocsátása (vö. feloldozás) közvetlenül következik a Katolikus Egyház saját vallási meggyőződéséből, azaz a Krisztus megváltó tevékenységére vonatkozó dogmatikai tanításából.”⁵⁹ „Semmilyen szintű, a gyónási titok felfedésére irányuló társadalmi igény sem indokolhatja a gyónási titok megsértését, még akkor sem, ha ennek a motívuma az a kérdés, hogy a gyónó gyónásában olyan bűnt vallott-e be, mely legsúlyosabb büntetendő cselekményt valósít meg a Katolikus Egyház joga szerint.”- írja Szuromi Szabolcs Anzelm egy tanulmányában.⁶⁰

A katolikus egyház szabályzata, az Egyházi Törvénykönyv 983. kánonjának 1. §-a rendelkezik a gyónatási titok kérdéséről. A gyónás szentsége elleni büntetendő cselekményeknek öt büntetőjogi tényállását különböztetjük meg: 1) a bűntárs feloldozása a hatodik parancsolat ellen elkövetett közös bűn alól; 2) a gyónás folyamán vagy annak okán a hatodik parancs ellen elkövetett

⁵⁸ A lelki élet jogi bizonyítékokkal nem igazolható, belső világa (→lelkiismeret), ahol a kormányzati hatalom gyakorlásához sem szükségesek a külső bizonyítékok.

⁵⁹ Vö. PIGHINI, F. B.: *Diritto penale canonico = Manuali 3*, Venezia, 2008. 429-430. pp.

⁶⁰ SZUROMI Szabolcs Anzelm: *A legsúlyosabb büntetendő cselekmények a Katolikus Egyház büntetőjogában*. In Állam és Jogtudomány, 53. évf. 2-3. sz. / 2012. 249-250. pp

bűn; 3) a gyónási titok közvetlen vagy közvetett megszegése; 4) a gyónásban elhangzottak rögzítése bármely információhordozó eszköz segítségével, ill. annak továbbadása, publikálása; 5) a gyónás szentségének szimulációja olyan személy által, aki állapotánál fogva nem képes a feloldozás megadására.⁶¹ Ezek közül a 3. és 4. pontban elkövethető jogsértést vizsgálom közvetlenül is.

A gyóntatónak a gyónás keretében tudomására jutott bármely információt, azt a tényt, hogy valaki nála gyónt, vagy bármely olyan információt, amely erre utalna tilos megosztania harmadik személlyel. Tehát a gyónási titok megtartására kötelezett teljes körűen el van tiltva attól, hogy azt más tudomására hozza.⁶² Ez a kötelezettség a gyóntató papot kötelezi, és szentségi pecsétként védi a gyónási titkot. Az is tilos, hogy a gyóntató a gyónási titkot úgy hozza más tudomására, hogy az elhangzó információból a gyónó személyére nem lehet következtetni, illetve az információt a gyónó kárára nem használhatja fel.⁶³ Ugyancsak tilos a gyónásnak bármely technikai eszközzel történő rögzítése, és annak akármilyen módon történő közzététele vagy a médiában történő továbbítása, sugárzása.⁶⁴ A gyónási titok különlegessége az egyéb hivatásbeli titkokkal szemben, hogy annak megtartása alól a titok gazdája, a lelkész számára nem adhat felementést, tehát amennyiben a gyónó kifejezetten engedélyezné is azt, hogy a gyónáskor elhangzottakat a lelkész felhasználja, kiadja harmadik személynek, vagy akár egy eljárásban, vallomásában erről beszéljen, ezt ugyan a

⁶¹ Uo. 247. p

⁶² Vö. ERDŐ Péter (ford.): *Egyházi Törvénykönyv*. Budapest, Szent István Társulat, 2015. 983. kánon.

⁶³ Vö. ERDŐ Péter: *Egyházzog*. Budapest, Szent István Társulat, 2023. 483. p.

⁶⁴ Uo. 663. p.

titok gazdája megteheti, de a lelkész a gyónási titkot ebben az esetben is őrizni köteles!

A gyónási titok megsértését a katolikus egyház az egyik legsúlyosabb büntetéssel, az Apostoli Szentszéknek fenntartott, önmagától beálló kiközösítéssel,⁶⁵ és egyéb, konkrétan meg nem határozott büntetésekkel bünteti. Az, hogy a büntetés a Szentszéknek van fenntartva azt jelenti, hogy annak elbírálását és a kiközösítés alóli feloldást kizárólag a pápa által megbízott magasabb bírói hivatal eszközölheti, erre az eljárás alá vont gyóntatópap saját püspökének nincsen joga. A kiközösítés együtt jár a pap esetében azzal, hogy egyrészt a papi rendből származó hatalmát nem gyakorolhatja, másrészt ugyanakkor nem gyakorolhatja hivatali hatalmát és kormányzati hatalmát sem.⁶⁶

A gyónási titok felfedésének tilalma nem csak a szorosán vett gyónáshoz kapcsolódik, hanem kiterjed az úgynevezett lelki beszélgetésekre is, vagyis minden olyan eseményre és cselekményre, amely a belső fórum körébe tartozik.⁶⁷

Magyarországi Református Egyház

A Magyarországi Református Egyház a saját lelkészei számára is előírja a titoktartási kötelezettséget, ugyan nem kizárólag a gyónás körébe tartozó esetekben, hanem általánosan, minden lelkészi cselekmény esetében, amely személyiségi jogot, vagy természetes személyt érintő

⁶⁵ Vö. ERDŐ, 2023. 663. p.

⁶⁶ Vö. 1332. kánon 3. § és 1331. kánon

⁶⁷ Olyan beszélgetés, melynek egyik részvevője a lélek és a hit dolgaiban érettebb, tanultabb és tapasztaltabb, ezért az Egyház tanítása szerint tud eligazítást, tanácsot adni az evangélium és annak konkrét megélése dolgában. Ilyen értelemben a lelkivezetés egyik formája.

információ, tény, adat, körülmény, és amelyeket a lelkészi esküje alapján köteles a református lelkész megőrizni.⁶⁸ Ilyen értelemben a lelkészi esküben található fogadalom a hivatali titokok körébe tartozó titokról beszél.⁶⁹ A református egyház nem ismeri a gyónást, mint szentséget, ugyanakkor a lelkész és a hívő közötti lelkigondozói tevékenység során a lelkész tudomására juthat a hívőt érintő olyan információ, amely a hívő legszemélyesebb titkai közé tartozik. Ezeket az információkat nem adhatja ki sem családi, sem baráti körben, sem egyházi sem állami szervek előtt.⁷⁰ Ugyanakkor a lelkész kiadhatja az információt, amennyiben a titok gazdájától erre engedélyt kap.⁷¹

A református egyház a büntetendő cselekmények között is felsorolja a hivatali joggal való visszaélést, a kötelezettségek megszegését. Mivel a titoktartási kötelezettség hivatali titokként jelenik meg, így az ezzel való visszaélés is e büntetendő cselekmények közé tartozik. A jogszabályból nem derül ki világosan, hogy a hivatali titok megsértése esetében milyen büntetési tétel kerül alkalmazásra, ez feltehetőleg az eset súlyosságától, a visszaesés gyakoriságtól tehető függővé. Azonban feltehető, hogy a legsúlyosabb esetekben a lelkészi tevékenységtől való eltiltás, vagy a hivatalvesztés büntetés kerülhet alkalmazásra.⁷²

⁶⁸ 2013. évi I. törvény a lelkészi szolgálatról és jogállásról. 7. § 23. pont

⁶⁹ SZATHMÁRY Béla: *Református Egyházjog*. Sárospatak, Hernád Kiadó, 2021. 288. p.

⁷⁰ Uo. 341. p illetve 2013. évi I. törvény 91. §. q) pont

⁷¹ SZATHMÁRY Béla: *Kommentár a Magyarországi Református Egyház lelkészeinek szolgálatáról és jogállásáról szóló 2013. évi I. törvényhez*. 94.p <https://srta.hu/wp-content/uploads/2015/06/kommentar.pdf>

⁷² 200. évi I. törvény a Magyarországi Református Egyház egyházi bírászkodásáról. 32. § (2) bekezdés i) és j) pontjai

Magyar Evangélikus Egyház

A Magyar Evangélikus Egyház törvényei szintén rendelkeznek arról, hogy a lelkésznek kötelezettsége a lelkipásztori titkot megőrizni.⁷³ Figyelemreméltó, hogy e jogszabály esetében már nem hivatali titokról, hanem kifejezetten a lelkészi jelleghez, álláshoz kapcsolódó titokról van szó, ami közelebb áll a katolikus gyónási titokhoz. Ennél többet a jogszabály nem mond, de feltételezhető, hogy a református jogszabályhoz hasonlóan ebben az esetben is hivatali titokról van szó. A fegyelmi ügyekkel foglalkozó jogszabályban az található, hogy büntetendő cselekmény „a szolgálat, tisztség gyakorlásából folyó kötelezettségek szándékos vagy gondatlanságból eredő megszegése,”⁷⁴ amely meghatározásba beletartozhat a lelkészi titok megsértése.

Lelkipásztori titoknak kell tekinteni a hívő és a lelkipásztor között zajló, a hívő lelki életével kapcsolatos beszélgetéseket. Ez alól a titok alól csak akkor kaphat a lelkész felmentést, ha azt a hívő kifejezetten megadja számára. Az evangélikus egyház tulajdonképpen ismeri az úgynevezett magánygyónás intézményét, ami szinte megegyezik a katolikus gyónással, ám annak szentségi jellege nélkül. Ám az evangélikus egyház ezt a személyes gyónást nem, vagy csak ritkán gyakorolja liturgiájában.⁷⁵ A lelkészavatáskor az avatandó lelkész esküt tesz arra, hogy a lelkipásztori titkot megőrzi, de a későbbiekben nem kerül kifejtésre az, hogy ez a titoktartási kötelezettség

⁷³ 2005. év III. törvény az egyházi szolgálatról és az egyházi szolgálatot végzőkről. 8. §

⁷⁴ 2005. évi IX. törvény az egyház törvényes rendjének és békéjének megőrzéséről. 32. § c) pont

⁷⁵ Vö. REUSS András: *Nem akarunk magánygyónást*. In Lelkipásztor (65) 1990/1, 16-17. pp

tulajdonképpen mire is vonatkozik.⁷⁶ A lelkipásztorok liturgikus könyve az Agenda, tartalmaz formát a lelkibeszélgetésre és a személyes gyónásra is, de a titoktartás kérdésére nem tér ki.

Az Amerikai Evangélikus Egyház által lelkészek számára kibocsátott iránymutatás alapján az úgynevezett magángyónás alkalmazható, és erre vonatkozik a titoktartási kötelezettség. Egy bizonyos bűn feloldozását kérő személy által tett bűnvallomást nem szabad felfedni, még akkor sem, ha a feltárt cselekmény bűncselekmény volt, illetve akkor sem, ha a törvény kötelezheti a lelkészt annak felfedésére. Ezen kívül nem fedhető fel az a magánbeszélgetés, amelyet a magánfeloldozás keretein kívül folytat a lelkész egy olyan személlyel, aki elismeri a közölt magatartása bűnösségét, és aki nem valószínű, hogy az ismétléssel másokat veszélybe sodor.⁷⁷ E két meghatározás teljes egészében a katolikus egyház által meghatározott gyónási titok tükör-definíciója.

A görög katolikus és ortodox egyházak gyakorlata

A görög katolikus lelkészek tekintetében a Keleti Kódex rendelkezései az irányadóak, amely szerint: „A gyónási titok sérthetetlen; ezért gondosan ügyeljen rá a gyóntató, nehogy szóval vagy jellel vagy bármely más módon, bármi okból, akár csak részben is elárulja a bűnbánót.”⁷⁸ Ez a rendelkezés teljes egészében megegyezik a latin egyház szabályozásával, így az ott elmondottakat ide is érvényesnek tekinthetjük.

⁷⁶ Vö. PRÖHLE Károly (szerk.): *Agenda*. Budapest, Luther Kiadó, 2018. 449. p

⁷⁷ Evangelical Lutheran Synod-Doctrinal Committee: Private Absolution and the Confessional Seal. <https://els.org/doctrine/>

⁷⁸ RIHMÉR Zoltán (ford): *A keleti egyházak kánonjainak törvénykönyve*. Nyíregyháza, Szent Athanáz Görögkatolikus Hittudományi Egyetem, 2012. 733. kánon

Az ortodox egyházak esetében nem beszélhetünk központi irányító szervekről, így tulajdonképpen az egyes rész-egyházak maguk hoznak saját maguk számára szabályokat, ám mivel az ortodox egyházak ugyanazon kánoni szabályokból táplálkoznak ezen szabályozások hasonlóak. Az ortodox egyházak is szentségnek tekintik a gyónást, amely érvényességéhez szükséges az őszinte bűnbánat és a bűnök bevallása is.⁷⁹ A bűnbánat szentségének a vétele a templomban, általában Jézusnak az ikonosztázon található ikonja előtt történik. Ez alól kivételt képeznek az ágyban fekvő betegek, illetve a fogvatartottak, akiknek a gyóntatása a templomon kívül is történhet. Az ortodox lelkész is kötelezett a gyónási titok megtartására, annak megsértése hivatalvesztéssel, vagy a klerikusi állapot megszűnésével is járhat. Érdekesség ugyanakkor, hogy a lelkésznek lehetősége van a gyóntatásban hallottakról, illetve az azokkal kapcsolatos büntetések kiszabásáról magasabb előljáróival konzultálni, természetesen úgy, hogy a gyónó kiléte ne derüljön ki.⁸⁰

A román ortodox egyház új büntető törvénykönyve a gyónási titok megsértését a lelkész hivataltól való megfosztásával bünteti,⁸¹ mivel azt bűncselekménynek tekinti.⁸² Az orosz ortodox egyház kánonjai nem csak kánoni büntetéssel sújtják a gyónási titkot kibeszélő papot, hanem

⁷⁹ IMRÉNYI Tibor (ford.): *Az orthodox istentisztelet*" II. <https://ortodox-keresztenyseg.webnode.hu/a-szentsegek/>

⁸⁰ Vö. BERKI Feriz (szerk.): *Az orthodox kereszténység*. Budapest, Magyar Orthodox Adminisztrátúra, 1975. 263-307. pp

⁸¹ MIHĂILĂ, Gheorghe : *Micul catehism: Preotul nu poate divulga secretul spovedaniei!* <https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/micul-catehism-preotul-nu-poate-divulga-secretul-spovedaniei-36784.html>

⁸² *Regulamentul de procedură al isintanțelor de judecată*. II. fejezet, 8. pont Bűncselekmények, 3 cikkely, d pont

azt az állam jogszabályai is védik. Az orosz ortodox egyház társadalmi koncepciójának alapjai című dokumentum a gyónási titokról így nyilatkozik: „Egy lelkész a bűnüldöző szervek segítése céljából sem sértheti meg a gyónási titkot vagy más törvény által védett titkot (például az örökbefogadás titkát).” Ugyanakkor, ha a bűncselekmény előkészületéről értesül a gyónásban „a gyónás titkának szent megőrzése mellett köteles minden tőle telhetőt megtenni annak érdekében, hogy a bűnös szándék ne valósuljon meg,” illetve „a lelkész – ügyelve a gyóntató nevének titkának megőrzésére és más olyan körülményekre, amelyek felfedhetik személyazonosságát – figyelmeztetheti azokat, akiknek élete veszélyben van. Nehéz esetekben a papnak fel kell vennie a kapcsolatot az egyházmegye püspökével.”⁸³ A bolgár ortodox egyház szabályzata szerint a gyónási titkot olyan módon is őrizni kell, hogy pl. az elégtétel súlyából, formájából sem lehessen a bűnre következtetni. Az ortodoxoknál szokás egyes bevallott bűnöket meghatározott vezekléssel sújtani, de ezt is úgy kell tenni, hogy a kívülálló, harmadik személy ne asszociálhasson a gyónó által elkövetett cselekményre, mert ez is a gyónási titok megsértése lenne.⁸⁴ Görögországban a papok gyóntatáshoz kapcsolódó felkészületlensége, vagy a gyóntató lelki tapasztalatai iránti igény miatt a gyóntatás a ‘lelki atyáknak’ nevezett szerzetespapoknak, illetve esetenként a képzetesebb városi

⁸³ Vö. Основы социальной концепции Русской Православной Церкви (Az orosz ortodox egyház társadalmi koncepciójának alapjai) IX. szakasz 2. pontja https://azbyka.ru/otechnik/dokumenty/osnovy-sotsialnoj-kontseptsii-russkoj-pravoslavnoj-tserkvi/#0_9_2

⁸⁴ ΙΟΑΝΝΙΚΥΙΥ szliveni metropolita: *Elmélkedések a papi szolgálatról.* (Размишления за свещеническото служене) 6. pont, A szent gyónás. https://www.pravoslavieto.com/books/pastirskoto_sluzhenie/3.htm

papságnak van fenntartva.⁸⁵ A görög ortodox egyház tekintetében egy különleges helyzettel találkozhatunk, hiszen a görög egyház lelkészei számára a gyónási titok megtartását nem csak az egyházi törvények, hanem a görög büntetőtörvénykönyv is előírja, illetve annak megszegését szankcionálja. Ez egy különleges helyzetet teremt, mivel így egy világi és egy egyházi jogszabály összhangjával találkozhatunk.⁸⁶ A gyónási titkon kívül ide tartozik a lelkészek által jogosulatlanul felfedett hivatali titok szankcionálásának kérdése is. Mindkét esetben pénzbüntetéssel, vagy 1 évi börtönbüntetéssel sújtható a lelkész, az egyházi büntetésen felül. Ugyanez a hivatali titok kötelezi az orvosokat, ügyvédeket bármilyen jogi képviselőket, közjegyzőket, szülész nőket, ápolókat, gyógyszerészeket és más tisztviselőket vagy szakembereket, akikre egyesek foglalkozásuknál vagy jogállásuknál fogva általában magántitkokat bízhatnak. A cselekmény amennyiben a közveszély elhárítása érdekében történik, és a veszély más módon nem elhárítható, nem válik büntetendő cselekménnyé, de ez a kivétel a papi titoktartást nem érinti.⁸⁷ Az egyházi büntetések tekintetében a gyónási titkot megsértő lelkész a görög ortodox egyházi jog szerint is hivatalvesztéssel, vagy a klerikusi státuszából való elbocsájtással büntetendő.

Az előzőekben felvázolt kép egyértelműen mutatja be azt, hogy a gyónási/lelkipásztori titok, – mint kötelező szabály – minden egyház és felekezet jogi szabályozásában nagy szerepet játszik, ám nem egyforma mértékben. Míg

⁸⁵ Vö. SZABÓ Péter: *A keleti egyház szentségi joga.* Nyíregyháza, Szent Atanáz Görögkatolikus hittudományi Főiskola, 2008. 251.p

⁸⁶ Vö. KONIDARIS, Ianis M.: *ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ* (Az egyházi jogszabályok kézikönyve). Athén, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 2000. 175. p.

⁸⁷ ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ - Ν. 4619/2019 (Görög Büntető Törvénykönyv), 371. cikk 1)-4) pont

azok a keresztény felekezetek, amelyek a gyónást szentségnek tekintik, ezzel együtt a szentségi pecsétet is érvényesnek tekintik, vagyis a gyónató semmilyen körülmények között sem adhatja ki a gyónásban megtudott dolgokat, hanem azokat titkosan kell, hogy kezelje, és ez alól felmentés sem szerezhető, addig a lelkipásztori beszélgetés, lelki beszélgetést, vagy gyónást nem szentségi jelleggel kezelő közösségek esetében a lelkész szerezhethet felmentést ugyan, de ez a gyakorlat nem jellemző.

Munkám további részében a gyónási/lelkipásztori titok és az állam jogszabályok kapcsolatával foglalkozok, vagyis, hogy ez a fajta titoktartás, hogyan jelenik meg a közigazgatási, polgári és büntetőeljárás keretei között, amennyiben a pap/lelkész tanúként kerül beidézésre, vagy esetleg terheltként.

Gyónás/lelkipásztori titoktartás az állami hatóságok előtti eljárásokban

A hatósági eljárások kapcsán a titok felfedésének, vagy megtartásának kérdése mindenképpen eljárásjogi szempontból válik lényegessé. Akár közigazgatási, akár polgári ügyben zajlik az eljárás, vagy bűncselekménnyel kapcsolatos nyomozás, vagy büntető eljárás van folyamatban, a tanúvallomás kérdése akár a terhelti, akár a tanú szemszögéből ezekben az eljárásokban jöhet szóba. Ezért érdemes vizsgálni azt, hogy hazai eljárási törvényeink hogyan szabályoznak a hivatali/gyónási titokkal kapcsolatosan, milyen szempontokat vesznek figyelembe, vagy hagynak figyelmen kívül.

A közigazgatási eljárás keretein belüli titoktartási kötelezettség

A közigazgatási eljárást elsősorban az Általános Közigazgatási Rendtartás szabályozza. Tanúnak azt a személyt kell tekinteni, aki: „olyan, az ügyféltől (ügyfelektől) különböző személy, aki valamilyen, az ügyben releváns, rendszerint általa közvetlenül észlelt múltbeli tényről tudomással rendelkezik, idézésre a hatóság előtt tanú meghallgatás céljából megjelenik.”⁸⁸ Akár a Ket. akár az Ákr. szabályozását veszem figyelembe, a jogszabály mindenképpen leszögezi, hogy a tanúként beidézett személy köteles az idézésre megjelenni és köteles az ügy kapcsán vallomást tenni és a vallomásával kapcsolatban igazmondási kötelezettség is terheli.⁸⁹ Az Ákr. abszolút akadályként fogalmazza meg azt a kitétel, hogy olyan személy nem hallgatható ki tanúként, akinek védett adatnak minősülő tényről van tudomása, és a titoktartás alól nem kapott felmentést.⁹⁰ Ugyanezt a szabályt már a Ket. is megfogalmazta, hasonlóképpen.⁹¹

Felmerül a kérdés, hogy a közigazgatási eljárás mely adatokat tekinti 'védett adatnak'. Az Ákr. megfogalmazása szerint védett adat, az az adat, amely a törvény által védve

⁸⁸ Vö. PATYI András: *Az elsőfokú eljárás. In Petrik Ferenc szerk.: A közigazgatási eljárás szabályai. Kommentár a gyakorlat számára. 2., átdolgozott kiadás.* Budapest, HVG-Orac Kiadó. 2005. 249. p.

⁸⁹ Vö. 2016. évi CL törvény az általános közigazgatási rendtartásról 66. § (2) bekezdés h) pont és 2004. évi CXL törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól, 53. § (3) bekezdés b) pont

⁹⁰ Vö. GYURITA E. Rita-HULKÓ Gábor-JÓZSA Fábán-LAPSÁNSZKY András-PATYI András-VARGA Zs. András: *A közigazgatási hatósági eljárásjog jogintézményei.* Budapest, Dialog-Campus, 2019. 266. p.

⁹¹ Vö. FAZEKAS Marianna: *Közigazgatási jog-Általános rész III.* Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2013. 178-179. pp

van.⁹² E rendelkezés összhangban van az Alaptörvény Szabadság és Felelősség rész VI. cikkével. Ugyanakkor kérdésként merül fel, hogy a gyónásban megtudott információ védett adatnak tekinthető-e. Mivel alapvetően a gyónásban tudomásra jutó tény, állítás, információ olyan adat, amely a személy magánszférájához tartozik, még akkor is, ha egyébként az ügyre vonatkozó releváns információ nyerhető ki belőle, így a gyóntató pap vagy lelkész nem kötelezhető ennek a feltárására. Mivel ez esetben a hivatali titok kategóriájában mozog a kérdés megválaszolásának lehetősége, továbbra is az az álláspont a mérvadó, hogy a gyóntató pap a gyónási titkot, még a gyón engedelgyével sem tárhatja fel harmadik személy előtt, míg a lelkészi beszélgetés esetében, mivel itt az egyházi jogszabályok is megengedőbbek, amennyiben ahhoz a fél hozzájárul, a lelkész tehet tanúvallomást a felmerülő kérdésekben. Ezen engedelgy hiányában, vagy a gyónási titok miatt meg kell hogy tagadja a tanúvallomást, illetve papi/lelkészi jellegénél fogva ki sem hallgatható az eljárásban.⁹³

Gyónási titok kérdése a polgári eljárásban

A polgári peres rendes eljárás keretei között is nagy jelentősége van a tények bizonyításának. A polgári per szabályait a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi törvény rendezi. Ám a polgári peres eljárás keretei között sem korlátlan a bizonyítási szabadság. A bizonyítási eszközök közé tartozik a tanúbizonyítás, ám eme eszköz korlátja a

⁹² Ákr. 27. § (2) bekezdés

⁹³ Vö. BALLA Zoltán: *A közigazgatás alapintézményei*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2023. 2.3 pontja és ÁRVA Zsuzsanna-BALÁZS István-BARTA Attila-PRIBULA László-VESZPRÉMI Bernadett: *Közigazgatási eljárások*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2017. 63-64. p.

tanúzási képtelenség.⁹⁴ A Pp. nem határozza meg a tanú fogalmát, ám jogtudomány meghatározása szerint a tanú az a peres felektől különböző természetes személy, akit abból a célból, hogy az általa észlelt múltbéli tényekre vonatkozó vallomást tegyen, a bíróság maga elé idéz. Ilyen tanú természetesen lehet a pap/lelkész is, akár olyan módon, hogy maga is a per alanya, akár úgy, hogy valamely perben őt magát szólítják tanúnak. A Pp. deklarálja, hogy csak az lehet tanú, aki tanúzási képességgel rendelkezik, amennyiben pedig azzal nem rendelkezik, akkor mentesül a tanúvallomás tétel alól. A bíróság abban az esetben, ha a tanú szempontjából legalább részben fennáll a tanúzási képessége, akkor idézi a személyt.⁹⁵ Amennyiben a tanúzásra képtelen személyt hallgatják meg tanúként, vallomása az eljárás szempontjából nem vehető figyelembe. Az, aki titoktartásra kötelezett, és e titoktartás alól felmentést nem kapott, nem képest tanúvallomást tenni, legalábbis a titoktartással kötelezett ismerettel kapcsolatban.⁹⁶

Tehát a katolikus, görögkatolikus és ortodox pap nem tehet polgári peres eljárásban tanúvallomást azokkal a tényekkel kapcsolatban, amelyek a gyónásban jutottak tudomásukra, mivel a gyónási titok alól felmentést nem kaphatnak. Ugyanez nem teljesen áll fenn a protestáns lelkészek lelkészi titkával kapcsolatban, amely alól felmentés szerezhető. Amennyiben a papot/lelkészt a bíróság vallomástételre kötelezné, az megtagadhatja a vallomástételt a Pp. szabályai alapján a hivatásbeli titokra hivatkozással, a lelkész pedig szerezhethet felmentést a titoktartás alól, de nem

⁹⁴ Vö. VARGA István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja II/III*. Budapest, HVG Orac, 2018. 1093. p.

⁹⁵ Uo. 1209. p

⁹⁶ 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról. 289. § (1) bekezdés b) pont

köteles erre.⁹⁷ Ugyanakkor a titoktartási kötelezettség okán történő vallomás megtagadás nem mentesíti a tanúként idézett személyt bizonyos minimális nyilatkozattétel alól.⁹⁸ Mindenképpen megállapítható, hogy akár a közigazgatási, akár a polgári peres eljárást vesszük figyelembe, a gyónási titok megtartásának lehetőségét az állam által alkotott jogszabályok garantálják, így a pap nincsen arra kényszerítve, hogy olyan információt legyen kénytelen kiadni, amely a gyónás körében jutott a tudomására. A meghallgatás során a tanúvallomásra vagy nem is hívhatják fel, vagy pedig azt a gyónási titokra hivatkozással megtagadhatja, és ebben az esetben a bíróságnak tulajdonképpen nincsen módja azt mérlegelni, hogy az állítása valós-e vagy sem, hiszen minden olyan tény, amely ezt igazolhatná is a gyónási titok hatálya alá tartozik, így a bíróság a felmentést meg kell, hogy adja. Amennyiben ez nem történne meg, abban az esetben sem köteles a pap tanúvallomást tenni, hiszen a titokgazda nem adhat felmentést neki e kötelezettsége, – mármint a gyónás titok megtartása – alól.

A gyónási titok megtartása a büntető eljárásban

A gyónási titok megtartásának kérdése legfőképpen a büntető eljárás során kerül előtérbe, hiszen a büntetőeljárás törvény az a jogszabály, amely a gyónási titkot, mint a tanúvallomás tétel akadályát konkrétan deklarálja, és nem csak hivatali titokként utal rá. Az egyházi személy a Be. szerint azok közé a személyek közé tartozik, akikkel szemben abszolút vallomástételi akadály áll fenn, ami azt jelenti, hogy az ilyen személyek kihallgatását a hatóság akkor sem

⁹⁷ 2016. évi CXXX. törvény, 290. § (1) bekezdés c) pont

⁹⁸ Vö. VARGA, 2018. 1224-1225. pp. és NAGY Adrien-WOPERA Zsuzsa: *Polgári eljárásjog* I. Budapest, Wolters Kluwer, 2018. 310-311. pp.

rendelheti el, ha az érintett személy maga akarna is vallomást tenni.⁹⁹ Így tehát nem hallgatható ki tanúként: az egyházi személy és a vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja arról, amire hivatásánál fogva titoktartási kötelezettsége áll fenn.¹⁰⁰ Így tehát a pap és a lelkész nem hallgatható ki azon tényekkel kapcsolatban amelyek a gyónás/lelkipásztori beszélgetés folyamán jutnak tudomására.

Fontosnak tartom hangsúlyozni azt, – mivel ez még a büntetőjogászok, szakemberek számára sem egyértelmű – hogy a gyónás egy folyamat, amely nem ér véget azzal, ha azt megszakítják, azaz, amennyiben a gyónást megzavarják, és az nem záródik le a liturgikus előírásokban meghatározott módon, akkor a papot/lelkészt köti a gyónás titok a megzavarás alatt történetekkel kapcsolatban is. Tehát, ha a pap elhagyja a gyóntató helyiséget a gyónás alatt pl. azért, mert a gyónó valamely durva eseményről számol be, ami pl. a templomban zajlik, akkor vissza kell térnie, és a gyóntatást be kell fejeznie. Ugyanez igaz a gyónó ideiglenes távozása esetében is. Minden esemény, ami a gyónás alatt történik, álláspontom szerint a gyónáshoz tartozik, így védi a gyónási titok. Tehát a gyónás nem korlátozódik csak a gyóntató helyiségre, hanem annak folyamata alatt, – és ha ez megszakad, akkor a szünetelés alatt is – minden helyszín a gyónás helyének tekintendő, és mint ilyen az ott történeteket a gyónási titok védi. Nem véletlen az, hogy a gyónást pl. a katolikus egyház a bírósági tárgyaláshoz hasonlítja, mivel hasonló gondolkodás alapján állnak egymás után az elemei. Van bíró (a pap) és egy bűnbánatot gyakorló (a gyónó), maga a tárgyalás pedig a gyónás. Megjelenik benne a bűnvallomás

⁹⁹ FANTOLY Zsanett-GÁCSI Anett Erzsébet: *Eljárásbi büntetőjog-Statikus rész*. Szeged, Iurisperitus Bt., 2013. 223. p.

¹⁰⁰ 2017. évi XC. törvény a büntető eljárásról, 170. § (1) bekezdés, b) pont.

(vallomástétel) és a társadalmi kiegyenlítés is az elégtétel formájában, amelynek célja a gyónó által elkövetett bűnökkel az Egyházon ejtett sebek gyógyítása.¹⁰¹

Ugyanakkor nem haszontalan azt sem leszögezni, hogy a pap/lelkész nem csak a sértetti, vagy a kívülálló tanú szerepében kerülhet a büntetőeljárás lefolytatásának hatáskörébe, de vádlottként is. Amennyiben ebben a pozícióban van a pap/lelkész, a gyónási titokra álláspontom szerint ebben az esetben is hivatkozhat, hiszen az független attól a személytől, aki a titoktartás kötelezettjeként fellép, tehát a gyónásban tudomásra jutott információkat ez esetben is köteles a pap megtartani, és a hatóság ez irányban kérdéseket nem tehet fel. Ez okból elmarasztalni sem lehet a papot/lelkészt.¹⁰²

Több vélemény megjelenik a belföldi és a külföldi szakirodalomban, amely arra utal, hogy a gyónási titok kötelezettsége alól fel kellene menteni a papot/lelkészt olyan esetekben, amikor a gyónás/lelkipásztori beszélgetés során súlyos bűncselekmények elkövetésére utaló előkészület jeleit észleli, vagy ilyenek elkövetése jut tudomására. A magyar Btk. tekintetében de általánosságban is ilyen lehet az emberrablás, a terrorcselekmény, az államellenes cselekmények, az emberölés és a kiskorúakkal szembeni bármely büntetendő cselekmény.¹⁰³ Alapvetően ez a lépés indokolt is lehetne, ám éppen a gyónás lényegét érintené, ugyanis a gyónás nem a pap és a gyónó közötti beszélgetés,

¹⁰¹ SESZTÁK István: *A kiengesztelődés szentségének megértése felé...* In ATHANASIANA 27 (2008) 78-79. pp.

¹⁰² BARTKÓ Róbert: *Anomáliák a tanú kihallgatására vonatkozó büntető eljárásjogi rendelkezések rendszerében.* In Jog, Állam, Politika, 2015/3. 50. p.

¹⁰³ Vö. BENDES Ákos: *A gyónási titok.* In Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája, PhD tanulmányok 15., Pécs, 2021. 18-19. p.

hanem a gyónó és Isten közötti párbeszéd, így a pap nem dönthet arról, hogy a szentségi pecsétet megtöri, illetve maga a gyónó sem hatalmazhatja fel erre a gyóntatót. Hasonló ez az érvényes házasság felbonthatatlanságához, mivel amin Isten áldása van, és amelyet Isten jónak talált, azt emberi hatalom nem bonthatja fel, még ha ez a hatlom magának a római pápának a kezében volna is.

Gyónási titok kérdése a gyermekvédelmi eljárásokban

Hazánkban különösen fellángolt e kérdésnek a vitája a gyermekekkel kapcsolatos visszaélések kapcsán kialakult helyzet okán. A gyermekek védelméről szóló jogszabály 2024. évi módosításával a Btk. azt a személyt aki a gyermekvédelmi jelzőrendszer része, és a gyermekekkel szembeni visszaélésekkel kapcsolatban nem tesz bejelentést, két évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti.¹⁰⁴ Ennek a jelzőrendszernek részei az egyházi jogi személyek is, tehát alapvetően kötelezettségük a visszaélésekkel kapcsolatos jelzéseket megtenni.¹⁰⁵ A Btk. azon szabálya, amely a gyónási titkot védi, azonban nem került a módosítással felfüggesztésre, vagy módosításra, tehát a gyónásban megtudott információt ezzel kapcsolatban sem köteles a gyóntató pap/lelkész a hatóság tudomására hozni, köteles azt őrizni.

Ezzel kapcsolatban megszólalt Perintfalvi Rita¹⁰⁶ teológus is, akinek véleményét azért említem meg e munkában, mert ez a

¹⁰⁴ 2024. évi XXX. törvény a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról. 65. §

¹⁰⁵ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról. 17. § (1) bekezdés, j) pontja.

¹⁰⁶ A hölgy, magát katolikus teológusként aposztrofáló személy, aki éles hangon kritizálja a katolikus egyház intézményrendszerét.

vélemény tipikus esete a gyónási titok lényege elvételének.¹⁰⁷ Ő ugyanis azt fejtegeti, hogy amennyiben a gyermekekkel kapcsolatos visszaélés áldozata beszél a gyónás során, vagy lelki beszélgetésben a vele történekről, az, – mivel nem az ő bűnéről van szó – nem köti a gyóntatót. Ez azért nem igaz, mivel az egyházi szabály arról beszél, hogy a gyónási titok vonatkozik minden olyan tényre, ismeretre, információra – bármivel kapcsolatban – ami a gyónás során jut a gyóntató tudomására. Tehát nincs jelentősége, hogy miről beszél a gyónó, akármi is hangzik el, azt védi a gyónási titok. Ebben az esetben esetlegesen lehet olyan módot találni, amellyel úgy lehet segíteni, hogy közben a gyónási titkot a gyóntató nem adja ki, – pl. elégtételként adhatja a gyónónak azt a feladatot, hogy forduljon a hatóságokhoz, – vagy másik lehetőség, hogy a gyóntató magát az áldozatot biztatja arra, hogy forduljon a hatóságokhoz, vagy szakemberhez segítségért, de a gyónási titkot nem adhatja ki. Egy másik javaslat szerint szükséges lenne a papok figyelmét arra felhívni, hogy „az elkövetőt fel kell szólítani a visszaélés megszüntetésére, a törvényes hatóságoknak való bejelentésre és terápiás segítség igénybevételére. Ezen kívül arra is, hogy a visszaélés bűne alól csak akkor adhat feloldozást, ha nemcsak őszinte bűnbánatot tanúsítottak, hanem bizonyították az okozott kár megtérítésére/helyreállítására való hajlandóságot is. Világossá kell tenni, hogy abban az esetben, ha az áldozat bántalmazásról beszél, a gyóntatónak empátiával és tisztelettel kell meghallgatnia. A pap ezután felajánlhatja, hogy a gyóntatószéken kívül találkozik a

¹⁰⁷ <https://merce.hu/2024/05/07/gyonasi-titok-a-szakma-szerint-nem-all-meg-a-fidesz-es-az-egyhazi-ervelese/>

visszaélésről beszélő személlyel, és bátoríthatja őt, hogy forduljon terapeutákhoz, a hatóságokhoz vagy ügyvédhez.¹⁰⁸ Ilyen kezdeményezések, és felvetések nem csak Magyarországon, de pl. Olaszországban, Franciaországban, vagy Írországon is felmerültek. Ilyen ügy pl. az az eset, amely Franciaországban 2021-ben történt, amikor is a Francia Katolikus Püspöki Konferencia Elnökét a belügyminiszter egy találkozóra bekérte, miután az kijelentette, hogy a gyónási titok az állami törvények fölött áll.¹⁰⁹ Ugyanakkor a Konferencia elnöke a belügyminiszterrel folytatott beszélgetés után azt is megjegyezte, hogy össze kell egyeztetni a gyónás természetét a gyermekek védelmének szükségességével.

Ausztráliában 2019-ben regionális törvényt fogadtak el, amely a katolikus papokat kötelezi, hogy a pedofil jellegű bűncselekményeket 30 napon belül kötelesek jelenteni, akár a gyónási titok megsértésével is. Természetesen a katolikus egyház tiltakozott, és megtiltotta a papoknak a törvény végrehajtását.¹¹⁰ Hasonló javaslatot tettek Írországon is, de ez a javaslat nem került elfogadásra, főként azért, mert nem csak a katolikus egyház, hanem az Angol Egyház szentségi jogát is sértette volna egy ilyen döntés.¹¹¹

¹⁰⁸ ZOLLNER, Hans: *How to save the seal of the confessional*. In The Tablet. <https://www.thetablet.co.uk/blogs/1/1913/how-to-save-the-seal-of-the-confessional->

¹⁰⁹ Vö. MANIACI, Caterina: *Il conflitto fra lo Stato e la Chiesa II confessionale trascinato in tribunale*. In Libero Quotidiano, 08.10.2021/1. 17. p.

¹¹⁰ SCONDROGLIO, Tommaso: *Inizia l'opera di demolizione del segreto confessionale*. In La Nuova Bussola Quotidiana. <https://lanuovabq.it/it/ricerca?srcStr=Tommaso+Scondroglio&srcInTitle=1&pagina=6>

¹¹¹ <https://religionmediacentre.org.uk/news/uproar-from-religious-groups-trying-to-protect-the-seal-of-confession-must-be-resisted/>

Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága is foglalkozott a gyónási titok kérdésével, és több ítélet kapcsán megállapította azt, hogy a pap nem kényszeríthető arra, hogy a gyónási titkot felfedje. Ilyen ügy volt az 1875-ös Totten contra USA ügy, amelyben a bíróság megállapította, hogy olyan pereket, amelyek a gyóntatószékben elhangzottak felfedésére is irányulnak, nem lehet tárgyalni. Ugyancsak hasonlóképpen állapította meg a Nixon contra USA perben, hogy a papot nem lehet a gyónási titok felfedésére bírói úton kényszeríteni, illetve a Trammel contra USA perben azt állapította meg a bíróság, hogy elismeri annak emberi szükségességét, hogy teljes és abszolút bizalommal közöljék egy lelki tanácsadóval azokat a cselekedeteket vagy gondolatokat, amelyekről úgy vélik, hogy hibásak, és hogy cserébe papi vizsgáztatást és útmutatást kapjanak.¹¹²

Tény az, hogy a gyónási titok kérdése a leginkább a büntetőjog területén kerül előtérbe, hiszen, fogalmazhatnánk úgy is, hogy e jogterületen a legnagyobb a 'tétje' a bűnildöző szervek számára, illetve a sértettek, és a vádlottak számára az igazság felfedésének. Így ezen eljárásban nem lényegtelen, hogy a tanúzásra egyébként alkalmas személy esetlegesen abszolút tanúzási akadály okán nem tehet vallomást, és így az eset nehezebben deríthető fel. Ám a jogszabály védi a gyónási titok szentségét, és így a gyóntató pap/lelkész nem kerül lelkiismereti válságba azon okból, hogy az állampolgári kötelezettségeit tartsa elsősorban szem előtt, vagy a papi felszenteltségéből fakadó kötelezettségeit. Mivel a papnak minden esetben ez utóbbit kell választania, a jogi szabályozás megkönnyíti számára a döntést. E mellett azonban hathatós

¹¹² DONZE, Caroline: *Breaking the Seal of Confession: Examining the Constitutionality of the Clergy-Penitent Privilege in Mandatory Reporting Law*. In Louisiana Law Review, Volume 78, Number 1. 279. p.

eszközei vannak arra is, hogy a gyónási titok felfedése nélkül is elérhesse azt, hogy az igazságszolgáltatás végezhesse munkáját, és a bűnelkövetőke ne kerülhessék el a számonkérést.

Befejező gondolatok

A világ és az ember élete titkokkal van átszőve. Időnként elkerülhetetlen az, hogy egy-egy titokra fény ne derüljön. Ez sokszor emberi életeket tehet tönkre, emberi és politikai katasztrófákat okoz, vagy épp ellenkezőleg a titok megismerése segít rendezni az emberi élet zavaros kapcsolatait. A titok az emberek őrzője, és szinte egyidős az emberiséggel, hiszen már a Biblia is arról beszél, hogy az Isten teljes megismerése azért lehetetlen, mert léte és lényege egy részében titkos, az ember számára nem felfogható. Az egyházak gondolkodása szerint az ember és az Isten kapcsolata olyannyira bensőséges, hogy kizárólag csak e két félre tartozik, így titkot képez. Ez jelenik meg a gyónás szentségében is, amelynek lényege az ember és az Isten közötti párbeszéd, amelynek keretében az embernek lehetősége van a lelki terheinek letételére, és a kiengesztelődésre. Így minden, ami a gyónó és a gyóntató között elhangzik titkot képez, amelyet a szentség pecsétje véd, és amelyet feltörni nincsen lehetősége senkinek sem. Így az állami szabályozás helyesen biztosítja, – számos más európai állam jogrendjével együtt – azt, hogy a gyónási titkot ne legyen kénytelen a lelkész semmilyen körülmények között, semmilyen eljárásban sem felfedni. Munkában így igazolásra kerülhetett az a tény, hogy a gyónási titok fenntartása fontos szerepet játszik a közigazgatási, polgári és büntetőeljárás lefolytatása során, ám nem akadályozza az eljárás lefolytatásának. Így a gyónás intimitása, magántitok jellege

fennmarad, és a gyóntató, mint titokgazda számára sem okoz lelkiismereti konfliktust, mivel az állampolgári kötelezettség, és az egyháza szabályaihoz való hűség nem ütközik össze.

IRODALOM

- BÁRCZI Géza-ORSZÁGH László: *A magyar nyelv értelmező szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1959.
- *Dictionary Learner's Dictionary* (Fourth Edition). Cambridge University Press, 2007
- NOLEN, Joseph R.: *Black's Law Dictionary*. St. Paul Minn, West publishing Co., 1990.
- IVAMY, Hardy E.R.: *Mozley and Whiteley's Law Dictionary*. London, Butterworths, 1988.
- 2017. évi LXXVIII. törvény az ügyvédi tevékenységről.
- 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről
- 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról.
- 2018. évi LIV. törvény az üzleti titok védelméről.
- 1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről
- PIGHINI, F. B.: *Diritto penale canonico = Manuali 3*, Venezia, 2008.
- SZUROMI Szabolcs Anzelm: *A legsúlyosabb büntetendő cselekmények a Katolikus Egyház büntetőjogában*. In Állam és Jogtudomány, 53. évf. 2-3. sz. / 2012. 249-250
- ERDŐ Péter (ford.): *Egyházi Törvénykönyv*. Budapest, Szent István Társulat, 2015.
- ERDŐ Péter: *Egyházjog*. Budapest, Szent István Társulat, 2023.
- 2013. évi I. törvény a lelkeszi szolgálatról és jogállásról.

- SZATHMÁRY Béla: *Református Egyházjog*. Sárospatak, Hernád Kiadó, 2021.
- SZATHMÁRY Béla: *Kommentár a Magyarországi Református Egyház lelkeszeinek szolgálatáról és jogállásáról szóló 2013. évi I. törvényhez*. <https://srta.hu/wp-content/uploads/2015/06/kommentar.pdf>
- 2000. évi I. törvény a Magyarországi Református Egyház egyházi bírászkodásáról.
- 2005. év III. törvény az egyházi szolgálatról és az egyházi szolgálatot végzőkről.
- 2005. évi IX. törvény az egyház törvényes rendjének és békéjének megőrzéséről.
- REUSS András: *Nem akarunk magángyóntást*. In Lelkipásztor (65) 1990/1
- PRÖHLE Károly (szerk.): *Agenda*. Budapest, Luther Kiadó, 2018.
- Evangelical Lutheran Synod-Doctrinal Committee: *Private Absolution and the Confessional Seal*. <https://els.org/doctrine/>
- RIHMÉR Zoltán (ford): *A keleti egyházak kánonjainak törvénykönyve*. Nyíregyháza, Szent Athanáz Görögkatolikus Hittudományi Egyetem, 2012.
- IMRÉNYI Tibor (ford.): *Az orthodox istentisztelet" II*. <https://ortodox-keresztenyseg.webnode.hu/a-szentsegek/>
- BERKI Feriz (szerk.): *Az orthodox kereszténység*. Budapest, Magyar Orthodox Adminisztrátúra, 1975.
- MIHĂILĂ, Gheorghe : *Micul catehism: Preotul nu poate divulga secretul spovedaniei!* <https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/micul-catehism->

preotul-nu-poate-divulga-secretul-spovedaniei-36784.html

- *Regulamentul de procedură al isintanțelor de judecată*. II. fejezet, 8. pont Bűncselekmények
- Основы социальной концепции Русской Православной Церкви (Az orosz ortodox egyház társadalmi koncepciójának alapjai) IX. szakasz 2. pontja
https://azbyka.ru/otechnik/dokumenty/osnovy-sotsialnoj-kontseptsii-russkoj-pravoslavnoj-tserkvi/#0_9_2
- IOANNIKIY szliveni metropolita: *Elmélkedések a papi szolgálatról*. (Размышления за священническое служение) 6. pont, A szent gyónás.
https://www.pravoslavieto.com/books/pastirskoto_sluzhenie/3.htm
- SZABÓ Péter: *A keleti egyház szentségi joga*. Nyíregyháza, Szent Atanáz Görögkatolikus hittudományi Főiskola, 2008.
- KONIDARIS, Ianis M.: *ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ* (Az egyházi jogszabályok kézikönyve). Athén, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 2000.
- ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ - N. 4619/2019 (Görög Büntető Törvénykönyv), 371. cikk 1)-4) pont
- PATYI András: *Az elsőfokú eljárás*. In Petrik Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai. Kommentár a gyakorlat számára*. 2., átdolgozott kiadás. Budapest, HVG-Orac Kiadó. 2005. 249. p.
- 2016. évi CL törvény az általános közigazgatási rendtartásról
- 2004. évi CXL törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

- GYURITA E. Rita-HULKÓ Gábor-JÓZSA Fábián-LAPSÁNSZKY András-PATYI András-VARGA Zs. András: *A közigazgatási hatósági eljárásjog jogintézményei*. Budapest, Dialog-Campus, 2019.
- FAZEKAS Marianna: *Közigazgatási jog-Általános rész* III. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2013.
- BALLA Zoltán: *A közigazgatás alapintézményei*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2023.
- ÁRVA Zsuzsanna-BALÁZS István-BARTA Attila-PRIBULA László-VESZPRÉMI Bernadett: *Közigazgatási eljárások*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2017.
- VARGA István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja* II/III. Budapest, HVG Orac, 2018.
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
- NAGY Adrien-WOPERA Zsuzsa: *Polgári eljárásjog* I. Budapest, Wolters Kluwer, 2018.
- FANTOLY Zsanett-GÁCSI Anett Erzsébet: *Eljárési büntetőjog-Statikus rész*. Szeged, Iurisperitus Bt., 2013.
- 2017. évi XC. törvény a büntető eljárásról
- SESZTÁK István: *A kiengesztelődés szentségének megértése felé...* In ATHANASIANA 27 (2008)
- BARTKÓ Róbert: *Anomáliák a tanú kihallgatására vonatkozó büntető eljárásjogi rendelkezések rendszerében*. In Jog, Állam, Politika, 2015/3.
- BENDES Ákos: *A gyónási titok*. In Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája, PhD tanulmányok 15., Pécs, 2021.
- <https://merce.hu/2024/05/07/gyonasi-titok-a-szakmaszerint-nem-all-meg-a-fidesz-es-az-egyhazi-ervelese/>

- ZOLLNER, Hans: *How to save the seal of the confessional*. In The Tablet. <https://www.thetablet.co.uk/blogs/1/1913/how-to-save-the-seal-of-the-confessional->
- MANIACI, Caterina: *Il conflitto fra lo Stato e la Chiesa Il confessionale trascinato in tribunale*. In *Libero Quotidiano*, 08.10.2021/1.
- SCONDRIGLIO, Tommaso: *Inizia l'opera di demolizione del segreto confessionale*. In *La Nuova Bussola Quotidiana* <https://lanuovabq.it/it/ricerca?srcStr=Tommaso+Scndroglio&srcInTitle=1&pagina=6>
- <https://religionmediacentre.org.uk/news/uproar-from-religious-groups-trying-to-protect-the-seal-of-confession-must-be-resisted/>
- DONZE, Caroline: *Breaking the Seal of Confession: Examining the Constitutionality of the Clergy-Penitent Privilege in Mandatory Reporting Law*. In *Louisiana Law Review*, Volume 78, Number 1.

LORÁNT JUDIT

**AZ ÁRTATLANSÁG VÉDELME A BŰN
ÁRNYÉKÁBAN
GYERMEKEK, NEMI ERKÖLCS ELLENI
BŰNCSELEKMÉNYEK ÉS A KERESZTÉNY JOG
FELELŐSSÉGE**

**A bűn: a rend megtörése és az emberi létezés
határhelyzete**

A *bűn* az emberi létezés egyik legősibb, legmélyebb és legellentmondásosabb fogalma. Több mint pusztán cselekedet, több mint egy társadalom által tiltott magatartásforma. A bűn egyszerre jogi, erkölcsi, vallási és filozófiai kategória, amely az emberiség történetének hajnalától kezdve foglalkoztatja a gondolkodókat. A bűn a rend, a törvény, a norma tudatos megsértése, de túlmutat önmagán: sokkal inkább állapot, mint esemény. Egy belső meghasonlottság, a lélek eltávolodása attól a rendtől – legyen az isteni, kozmikus vagy emberi –, amelyhez egyébként tartoznia kellene.

A vallási hagyományok szerint a bűn az isteni akarat elleni lázadás. A zsidó-keresztény kultúrkörben a bűn eredeti lényege az Isten által rendelt törvények megszegése, amely a teremtés rendjének megbontását jelenti. A bűn aktuusa az Istentől való eltávolodás, amely szétfeszíti az ember és a transzcendens közötti köteléket. Az ókori héber gondolkodásban a bűn szó eredete (*chattá'*) céltévesztést jelent, vagyis azt, hogy az ember eltér attól az úttól, amelyre Isten helyezte. A kereszténységben az *eredendő bűn* eszméje nyomán a bűn nem csupán tett, hanem állapot is: az ember az